

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА

НАУКОВИЙ ЧАСОПИС

СЕРІЯ 15
“НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
/ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА І СПОРТ/”

ВИПУСК 9 (91) 17

Київ

Видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова
2017

НАУКОВИЙ ЧАСОПИС

НАЦІОНАЛЬНОГО
ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА

СЕРІЯ 15

**НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ
ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
/ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА І СПОРТ/**

ВИПУСК 9 (91) 17

УДК 0.51

ББК 95

Н 34

WEB сторінка електронного видання : <http://enpuir.npu.edu.ua>; <http://www.ffvs.npu.edu.ua/chasopys-npu-seria-15>

Збірник входить до переліку наукових видань, затверджених постановами ВАК України, у яких можуть публікуватися основні результати дисертаційних робіт:

"Педагогічні науки" – фахове видання, затверджене наказом Міністерства освіти і науки України № 1222 від 07.10.2016

"Фізичне виховання і спорт" – фахове видання, затверджене наказом Міністерства освіти і науки України № 528 від 12.05.2015 р.

Державний комітет телебачення і радіомовлення України: свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації - серія КВ № 8821 від 01.06.2004 р.

НАУКОВИЙ ЧАСОПИС Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. Серія № 15. "НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ / ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА І СПОРТ" зб. наукових праць / За ред. О. В. Тимошенко. – К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2017. – Випуск 9 (91) і 7. – с. 138

У статтях розглядаються результати теоретичних досліджень і експериментальної роботи в галузі педагогічної науки, фізичного виховання та спорту, висвітлюються педагогічні, психологічні і соціальні аспекти, нові технології навчання фізичної культури, практики підготовки спортсменів. Збірник розрахований на аспірантів, докторантів, вчителів і викладачів фізичного виховання, тренерів і спортсменів.

Редакційна рада:

Андрущенко В.П.	доктор філософських наук, академік АПН України, рек. НПУ імені М.П. Драгоманова; (гол.Ред. ради);
Андрусичиши Б.І.	доктор історичних наук, професор, НПУ імені М.П. Драгоманова;
Бех В.П.	доктор філософських наук, професор, НПУ імені М.П. Драгоманова;
Биковська О.В.	доктор пед. наук, професор (секретар Редакційної ради); НПУ імені М.П. Драгоманова;
Бондар Вол. І.	доктор педагогічних наук, професор, академік АПН України, НПУ імені М.П. Драгоманова;
Бондар Віт. І.	доктор педагогічних наук, професор, академік АПН України, НПУ імені М.П. Драгоманова;
Дробот І.І.	доктор історичних наук, професор, НПУ імені М.П. Драгоманова;
Жалдак М.І.	доктор педагогічних наук, професор, академік АПН України, НПУ імені М.П. Драгоманова;
Мацько Л.І.	доктор філологічних наук, професор, академік АПН України, НПУ імені М.П. Драгоманова;
Падалка О.С.	доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України, НПУ імені М.П. Драгоманова;
Синьов В.М.	доктор педагогічних наук, професор, академік АПН України, НПУ імені М.П. Драгоманова;
Шут М.І.	доктор фізико-математичних наук, професор, академік АПН України, НПУ імені М.П. Драгоманова.

Відповідальний редактор О. В. Тимошенко

Редакційна колегія:

Ареф'єв В.Г.	доктор педагогічних наук, професор, академік АНВО України, НПУ імені М. П. Драгоманова;
Архипов О.А.	доктор педагогічних наук, професор, НПУ імені М. П. Драгоманова;
Волков В.Л.	доктор педагогічних наук, професор, НПУ імені М. П. Драгоманова;
Дубогай О.Д.	доктор педагогічних наук, професор, НПУ імені М. П. Драгоманова;
Медведєва І.М.	доктор педагогічних наук, професор, НПУ імені М. П. Драгоманова;
Приймаков О.О.	доктор біологічних наук, професор, академік АНВО України, НПУ імені М. П. Драгоманова;
Сущенко Л.П.	доктор педагогічних наук, професор, НПУ імені М. П. Драгоманова;
Тимошенко О.В.	доктор педагогічних наук, професор, академік АНВО України, НПУ імені М. П. Драгоманова;
Ткачук В.Г.	доктор біологічних наук, професор, академік АНВО України, НПУ імені М. П. Драгоманова;
Іванова Л.І.	доктор педагогічних наук, професор, НПУ імені М. П. Драгоманова;
Хорошуха М.Ф.	доктор педагогічних наук, професор, НПУ імені М. П. Драгоманова;
Камасєв О.І.	доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор, ХДАФК
Цьось А.В.	доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор, СЗУ імені Л. України
Шкрібтій Ю.М.	доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор, НУФВСУ
Грибан Г.П.	доктор педагогічних наук, професор, академік АНВО України, Житомирський державний університет імені І.Франка
Путров С.Ю.	доктор філософських наук, доцент, НПУ імені М.П. Драгоманова
Агребі Брахім	доктор філософії, професор, Інститут спорту та фізичної культури, Туніс
Бельський І.В.	доктор педагогічних наук, професор, Національний технічний університет, Мінськ, Білорусія
Дадело Станіслав	доктор педагогічних наук, професор, Вільнюський педагогічний університет, Литва
Ейдер Ежи	доктор хабілітований, професор, директор ІФК Щецинського університету, Польща
Ягелло Владислав	доктор наук з фізичного виховання та спорту, професор Академії ФВІС, Гданськ, Польща

Схвалено рішенням Вченої ради НПУ імені М.П. Драгоманова

ISSN 2311-2220

© Автори статей, 2017 © НПУ імені М.П. Драгоманова, 2017

Збірник друкується щомісяця

24.	<i>Путро Л.М., Котко Д.М., Гончарук Н.Л.</i> СУБЛИМИРОВАННЫЕ ПРОДУКТЫ, ИХ ЗНАЧЕНИЕ В СИСТЕМЕ СПОРТИВНО-ОЗДОРОВИТЕЛЬНОГО ПИТАНИЯ СПОРТСМЕНОВ ПРИ ИНТЕНСИВНЫХ ФИЗИЧЕСКИХ НАГРУЗКАХ.....	100
25.	<i>Рожков В. О.</i> ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ТЕХНІЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ ШТОВХАЛЬНИКІВ ЯДРА НА ЕТАПІ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ БАЗОВОЇ ПІДГОТОВКИ.....	103
26.	<i>Тихорський О.А., Джим В.Ю.</i> ПОБУДОВА НАВЧАЛЬНО-ТРЕНУВАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ВИСОКОКВАЛІФІКОВАНИХ БОДІБІЛДЕРІВ У ЗМАГАЛЬНОМУ МЕЗОЦИКЛІ ЗМАГАЛЬНОГО ПЕРІОДУ.....	107
27.	<i>Тодорова В. Г.</i> ПРИНЦИПИ ХОРЕОГРАФІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ У ТЕХНІКО-ЕСТЕТИЧНИХ ВИДАХ СПОРТУ...	113
28.	<i>Толмачева С.Е.</i> ОСНОВЫ ПСИХОГИГИЕНЫ! УЧАЩЕЙСЯ МОЛОДЕЖИ.....	118
29.	<i>Футорний С.М., Циганенко О.І., Першезуба Я.В., Склярєва Н.А., Оксамитна Л.Ф.</i> МЕТОДОЛОГІЧНІ ПОЛОЖЕННЯ ВИКЛАДАННЯ ЕКОЛОГІЇ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ ЯК СКЛАДОВОЇ СИСТЕМИ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ У ВИЩАХ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ УКРАЇНИ.....	121
30.	<i>Ярмолюк О.В., Бойко Д.М.</i> ЕКОЛОГІЧНА ПЕРІОДИЗАЦІЯ СУЧАСНОГО ОЛІМПІЙСЬКОГО РУХУ.....	125
31.	<i>Ярмолюк О.В., Білько Б.Є.</i> ТУРБОТА ПРО ДОВКІЛЛЯ ЯК ВЕКТОР ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНИХ ОЛІМПІЙСЬКИХ КОМІТЕТІВ.....	132

упражнения лучше проводить в кабинете эмоционально-волевой тренировки под руководством инструкторов-консультантов. Эти кабинеты следует также использовать и в целях психологической разгрузки. Наряду с регулярным посещением кабинета ЭВТ, нужно также тренироваться самостоятельно, повторяя упражнения дома, в вузе, в местах отдыха. Заниматься можно перед занятиями, в местах ожидания транспорта, в городском транспорте, по пути на работу и после нее. Время, затрачиваемое на самостоятельную тренировку после полного овладения упражнениями ЭВТ, составляет не более 8-10 минут.

Выводы

1. Занятия физической культурой традиционно и обосновано признаются важнейшим фактором формирования здоровья и подготовки молодежи к активной жизнедеятельности и высокопроизводительному труду.
2. В современных условиях в будущем от молодежи требуется отменное динамическое и физическое здоровье, высокий уровень работоспособности, общей и специальной профессионально – прикладной физической подготовки.
3. Многочисленные исследования показывают, что наиболее важным и основополагающим качеством, имеющим прямое отношение к состоянию здоровья молодежи и определяющим его работоспособность в течении жизнедеятельности есть развитие физических, психических, волевых и специальных качеств.

Література

1. Амосов Н.М. Энциклопедия Амосова. Алгоритм здоровья. Человек и общество. – М.: Изд-во «АСТ» Донецк: Сталкер, 2002. 185с.
2. Апанасенко Г.Л. Эволюция биоэнергетики и здоровья человека. СПб: МГП «Тетрополис». 1997. 110с.
3. Бубка С.Н. Развитие рухових здібностей людини. – Донецьк: АЛЕКС, 2002. 140с.
4. Рыбковский А.Г., Канишевский С.М. Система организации двигательной активности человека. Донецк: ДонНУ, 2003. с. 15-19
5. Селюнов В.Н. Технология оздоровительной физической культуры. М.: Спорт Адаменция Пресс, 2001. С. 35-41
6. Соколова Н.И. Прimitивная физическая реабилитация – путь к здоровью нации. – Киев: «Знания Украины», 2005. 88с.
7. Svrjung R. Endocrine response to exercise // Exercise and sports- Oxford:Blackwell scientific Publications, 1992.- P. 290-299
8. Wimore J.H., Costill D.L. Physiology of sport and exercise.- Champaign Human cineties, 1994.-549p.

Футорний С.М., Цыганенко О.І., Першегуба Я.В., Склярєва Н.А., Оксамитна Л.Ф.
Національний університет фізичного виховання і спорту України
*Київський університет імені Бориса Грінченка

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПОЛОЖЕННЯ ВИКЛАДАННЯ ЕКОЛОГІЇ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ ЯК СКЛАДОВОЇ СИСТЕМИ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ У ВИШАХ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ УКРАЇНИ

Мета роботи – розробка методологічних положень викладання екології фізичної культури і спорту як складової системи екологічної освіти у вузах фізичного виховання і спорту України. Методи та організація досліджень – проведений аналіз наукової, учбової літератури та інших джерел інформації з методології викладання галузевих екологій у курсі дисципліни «Основи екології» у вищих навчальних закладах. Використані методи теоретичного аналізу наукової літератури: узагальнення, синтез, формалізація, абстрагування. Результати роботи – розроблені методологічні положення викладання екології спорту як складової екологічної освіти у вузах фізичного виховання і спорту України шляхом введення її до курсу дисципліни «Основи екології».

Ключові слова: екологія, екологічна освіта, екологія фізичної культури і спорту.

Футорний С.М., Цыганенко А.И., Першегуба Я.В., Склярєва Н.А., Оксамитная Л.Ф. Методологические положения преподавания экологии физической культуры и спорта как составляющей системы экологического образования в вузах физического воспитания и спорта Украины. Цель работы - разработка методологических положений преподавания экологии физической культуры и спорта как составляющей системы экологического образования в вузах физического воспитания и спорта Украины. Методы и организация исследований - проведен анализ научной, учебной литературы и других источников информации по методологии преподавания отраслевых экологий в курсе дисциплины «Основы экологии» в высших учебных заведениях. Используются методы теоретического анализа научной литературы: обобщение, синтез, формализация, абстрагирование. Результаты работы - разработаны методологические положения преподавания экологии спорта как составляющей экологического образования в вузах физического воспитания и спорта Украины путем введения ее в курс дисциплины «Основы экологии».

Ключевые слова: экология, экологическое образование, экология физической культуры и спорта.

Futorny S., Tsyganenko O., Persheguba Ya., Sklyarova N., Oksamytnaya L. Methodological provisions of teaching ecology of physical culture and sports as a component system of ecological education in the higher education and physical education and sport of Ukraine. The purpose of the work is to develop methodological provisions for the teaching of the ecology of physical culture and sport as a component of the system of environmental education in higher educational institutions of physical education and sport of Ukraine. Methods and organization of researches - an analysis of scientific, educational literature

and other sources of information on the methodology of teaching industry environmentalists in the course of the discipline "Fundamentals of Ecology" in higher education. The basic principles of the system of environmental education in higher education institutions of Ukraine should be: the unification of general, sectoral and environmental education; continuity, consistency, practical orientation of education; development of ecological thinking and culture; use of world traditions and culture of nature use and nature conservation in practical activity in the sports and sports industry. Used methods of theoretical analysis of scientific literature: generalization, synthesis, formalization, abstraction.

The results of the work - the methodological provisions of the teaching of the ecology of sport as a component of environmental education in higher educational institutions of physical education and sport of Ukraine have been developed by introducing it into the course "Fundamentals of Ecology".

The ecology of physical culture and sports should become an integral part of the system of ecological education in higher educational institutions of physical education and sports of Ukraine.

In the methodological context, the ecology of physical culture and sports should be included as a component (appendix) to the course of teaching the "Fundamentals of Ecology" discipline (as a basic discipline) in higher education institutions of physical education and sports of Ukraine.

In the curricula of the discipline "Fundamentals of Ecology" it is necessary to point out that the ecology of physical culture and sports is an integral part of the system of environmental education in the higher educational establishments of physical education and sports of Ukraine, and its main purpose as a science and sphere of practical activity is the ecologization of all physical culture and sports activity.

Key words: ecology, ecological education, ecology of physical culture and sport.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими чи практичними завданнями. В «Концепції екологічної освіти України» визначено, що в програмах ВУЗів України повинна бути дисципліна «Основи екології» (базові екологічні знання) з обов'язковим доповненням її з блоку «Прикладна екологія» за профілем ВУЗу. Відповідно для ВУЗів фізичного виховання і спорту України таким обов'язковим профільним доповненням (складовою) курсу дисципліни «Основи екології» повинна стати екологія фізичної культури і спорту». При цьому державна політика України у сфері екологічної освіти у вищих навчальних закладах базується на таких принципах: розповсюдження екологічної освіти, компетентності екологічної освіти, неперервності процесу екологічної освіти [6].

Необхідно відмітити, що в світовій практиці є й інші підходи до системи екологічної освіти у вузах фізичної культури і спорту. Так в Росії у вузах фізичної культури і спорту окремим курсом факультативно викладається дисципліна «Спортивна екологія» (бакалавриат) [4]. Однак при цьому недостатньо розглядаються та висвітлюються питання екології фізичної культури, що дуже суттєво.

Проте ще не розроблені основні методологічні положення викладання у вузах фізичного виховання і спорту України екології фізичної культури і спорту як профільної складової (доповнення) до курсу «Основи екології», що робить таку розробку актуальною.

Метою роботи є розробка методологічних положень викладання екології фізичної культури і спорту як складової системи екологічної освіти у вузах фізичного виховання і спорту України.

Методи та організація досліджень. У відповідності з поставленою метою був проведений системний аналіз наукової, учбової літератури та інших джерел інформації з методології викладання галузевих екологій у вищих навчальних закладах. Використані методи теоретичного аналізу наукової літератури: узагальнення, синтез, формалізація, абстрагування [1].

Результати досліджень та їх обговорення. Проведений аналіз наукової та учбової літератури та інших джерел інформації дозволив визначити, що основними принципами системи екологічної освіти у вузах фізичного виховання і спорту України повинні стати: єднання загальної, галузевої та екологічної освіти; безперервність, послідовність, практична спрямованість освіти; розвиток екологічного мислення та культури; використання загальноосвітніх традицій і культури природокористування та охорони природи в практичній діяльності у фізкультурно – спортивній галузі [6, 8, 9].

Основою екологічної освіти у ВУЗах фізичної культури і спорту України повинно стати формування екологічної компетентності в процесі вивчення дисципліни «Основи екології» з урахуванням профілю ВУЗа. При цьому формування екологічної компетентності визначають як цілеспрямований та організований процес професіонального становлення фахівця за спрямуванням (системою) – екологічна освіта [6, 7, 8].

Фахівці освітнього рівня бакалавр, майбутні спеціалісти з фізичного виховання і спорту повинні мати екологічну (еколого - технологічну) компетентність за такими основними напрямками екології фізичної культури і спорту: природоохоронна діяльність в галузі фізичної культури і спорту; екологічна безпека фізкультурно - спортивної діяльності; екологічні вимоги до об'єктів та інфраструктури в галузі фізичної культури і спорту; вплив екологічних чинників на фізкультурно - спортивну діяльність; екологічна оцінка територій та акваторій, які використовуються у фізкультурно-спортивній діяльності; відшкодування шкоди завданій живій природі при нераціональному природокористування в галузі фізичної культури і спорту; екологічна освіта [7, 8].

Мотиваційна компетентність з екологічної освіти в галузі фізичної культури і спорту включає в себе формування екологічної компетентності на різних етапах екологічної освіти у ВУЗах, в тому числі і з питань використання як учбового так і наукового матеріалу [4, 9].

Когнітивна компетентність екологічної освіти в галузі фізичної культури і спорту повинна включати: необхідний рівень знань у межах екологічної компетенції; баланс (консенсус) учбових та екологічних інтересів; володіння інформацією

про зміст екологічної освіти; знання про шляхи підвищення рівня екологічної освіти (кваліфікації) в галузі фізичної культури і спорту [4].

В навчальних програмах дисципліни «Основи екології» для ВУЗів фізичного виховання і спорту України повинно бути відображено, що екологія фізичної культури і спорту – нова наука, яка ще знаходиться на стадії формування як своїх основних положень так і визначення свого місця серед інших наук, в тому числі екологічних. Повинно бути визначено, що екологічна діяльність нині – обов'язкова, а здебільшого – одна з основних складових будь-якої сфери людської діяльності, в тому числі і у сфері фізичної культури і спорту [8, 9].

При викладанні матеріалу екологію фізичної культури і спорту визначають як науку, що займається екологічними аспектами та проблемами фізкультурно-спортивної діяльності у сфері фізичної культури і спорту, проблемою екологізації фізкультурно-спортивної галузі [8, 9].

Крім того, екологію фізичної культури і спорту можна розглядати і як галузь екологічних знань та вид екологічної освіти у сфері фізичної культури і спорту, що реалізується на практиці у всіх ВУЗах фізичного виховання і спорту України при вивченні студентами (освітній рівень – бакалавр) дисципліни «Основи екології» (з урахуванням специфіки фізкультурно-спортивної діяльності), яка є обов'язковою дисципліною, в тому числі і згідно міжнародних стандартів вищої освіти [8, 9].

Стосовно такої науки як екологія – екологію фізичної культури і спорту можна одночасно розглядати, як один з її нових галузевих розділів так і як нову галузеву екологічну науку [8, 9].

Взагалі галузеві екологічні науки (промислова, будівельна, аграрна тощо) розглядають насамперед питання взаємозв'язків матеріального (об'єкти для виробництва матеріальних благ, обслуговування тощо) з станом довкілля, з живою природою та людиною з основною метою - екологізація всієї діяльності у своїй галузі. При цьому це стосується не тільки промислової сфери, а і інших сфер людської діяльності [2, 5, 8, 9].

Стосовно матеріальної сфери в екології фізичної культури і спорту необхідно відмітити такі основні об'єкти для екологічної оцінки (екологічного інспектування) та експертизи, проведення наукових досліджень як спортивні комплекси та їх «зелені» зони, спортивні парки, трав'яні газони для занять різними видами спорту (футбол, теніс, гольф тощо), водойми (озера, річки, моря тощо) для занять водними видами спорту (парусний спорт, гребля академічна, гребля на байдарках та каное тощо) і т.д. [8, 9].

В навчальній програмі, в матеріалах лекцій та практичних занять дисципліни «Основи екології» необхідно навести, що основною метою екології фізичної культури і спорту як науки та напрямку практичної діяльності є екологізація фізкультурно – спортивної діяльності у галузі фізичної культури і спорту. При цьому екологізацію фізичної культури і спорту визначають як процес розвитку природоохоронної діяльності у фізкультурно-спортивній галузі [8, 9].

Стосовно специфіки визначається, що кожен з галузевих розділів сучасної екології має свою специфіку: своє призначення в залежності від сфери застосування, основні об'єкт та предмет дослідження, своє коло питань, які необхідно вирішувати, свої методи і масштаби досліджень, підходи до контролю, менеджменту та маркетингу, шляхи вирішення проблеми екологічної безпеки людської діяльності з урахуванням конкретної галузі, свої особливості до проведення моніторингу стану довкілля, шляхи оптимальної екологізації технологій, підвищення ефективності охорони природи, збереження і відновлення природних ресурсів, свої особливості зв'язку з іншими науками. Зазначене у повній мірі відноситься і до екології фізичної культури і спорту як науки. Специфіка призначення екології фізичної культури і спорту визначається саме сферою її застосування – сферою фізичної культури і спорту [2, 5, 8].

Стосовно науки про спорт та фізичну культуру - екологію фізичної культури і спорту можна розглядати як один з розділів науки про спорт та фізичну культуру, а саме як розділ, який призначений для розгляду екологічних аспектів теорії та методики спорту та фізичної культури [3, 8, 9].

Екологія фізичної культури і спорту згідно свого призначення досліджує екологічні аспекти та проблеми спорту і фізичної культури. Екологія фізичної культури і спорту як наука формує принципи й критерії екологічної безпеки фізкультурно-спортивної діяльності, екологічного менеджменту та маркетингу в спорті та фізичній культурі, закладає основи локальної, регіональної та глобальної екологічної політики в сфері фізичної культури і спорту [8, 9].

В навчальних програмах необхідно відмітити, що з проблеми охорони навколишнього природного середовища, в екології фізичної культури і спорту домінують питання насамперед збереження живої природи (у першу чергу на фізкультурно-спортивних об'єктах: спортивно-фізкультурних комплексах з їх «зеленими» зонами, спортивних парках тощо), питання впровадження положень «зеленого будівництва» та «зелених» стандартів в сферу фізичної культури і спорту. Так як фізкультурно-спортивні об'єкти та об'єкти фізкультурно-спортивної інфраструктури не можна в повній мірі віднести до категорії значних забруднювачів довкілля та великих за масштабами користувачів природними ресурсами, як це має місце наприклад у промисловій галузі (прикладні аспекти техноекології та промислової екології).

Основним об'єктом досліджень екології фізичної культури і спорту є стан екосистем на територіях та акваторіях де проводяться фізкультурно-спортивні заходи (фізкультурно-спортивна діяльність), екологічний стан спортивних та фізкультурно-оздоровчих комплексів та інших об'єктів фізкультурно-спортивної інфраструктури, стан екологічної безпеки фізкультурно-спортивної діяльності, як для навколишнього середовища, живої природи так і для людини [8, 9].

До основних об'єктів, якими займається екологія фізичної культури і спорту, насамперед необхідно віднести екосистеми спортивних парків та «зелених» зон спортивних комплексів. Така об'єктово - територіальна спрямованість екології фізичної культури і спорту дає підстави визначати її ще й як об'єктово - територіальну галузеву екологію, в якій основні екологічні заходи спрямовані насамперед на природоохоронну діяльність на фізкультурно-спортивних об'єктах та територіях, а також на об'єктах фізкультурно-спортивної галузевої інфраструктури [8, 9].

Головним предметом досліджень екології фізичної культури і спорту є вивчення взаємозв'язків фізкультурно-

спортивної діяльності з оточуючим природним середовищем, її впливу на живу природу та здоров'я спортсменів, на стан фізкультурно-спортивних (антропогенних) екосистем: екосистем спортивних парків, екосистем на територіях спортивних комплексів, олімпійських містечок, екосистем водойм, які використовуються для занять спортивною діяльністю тощо, визначення шляхів екологізації фізкультурно-спортивної галузі. Дуже важливим предметом досліджень в екології фізичної культури і спорту є проблема природоохоронної діяльності у сфері фізичної культури і спорту [8, 9].

В методологічному плані в навчальних програмах дисципліни «Основи екології» у ВУЗах фізичного виховання і спорту необхідно навести, що за своєю суттю екологія фізичної культури і спорту є синтетичним, комплексним, спеціальним розділом сучасної екології, який охоплює різні напрямки фізкультурно-спортивної галузі. За галузевим принципом розподілу розділів екології, екологію спорту можна віднести до всіх основних чотирьох напрямків сучасної екології: біоекології, соціоекології, техноекології та геоекології [8, 9].

З біоекологією екологію фізичної культури і спорту поєднує у першу чергу екологія людини, її біолого-медичні аспекти, а з соціоекологією - екологічна культура (аспекти культури в спорті та фізичному вихованні), освіта, екологічне право, екологічний маркетинг, менеджмент та бізнес (їх аспекти в спорті та в фізичному вихованні), з техноекологією - екологічні аспекти будівництва спортивних та фізкультурно-оздоровчих споруд, фізкультурно-спортивних комплексів, спортивних центрів та їх «зелених» зон, спортивних парків, використання екологічно безпечних технологій для виробництва спортивного обладнання, з геоекологією - ландшафтна екологія спортивних парків та фізкультурно-спортивних комплексів та їх екологічне картографування [8].

Основними завданнями екології фізичної культури і спорту як науки є: визначення шляхів екологізації фізичної культури і спорту як сфери людської діяльності; вивчення та оцінка стану екосистем, на територіях та акваторіях на яких проводяться фізкультурно-спортивні заходи, розробка екологічних рекомендацій до їх збереження; розробка положень екологічної безпеки фізкультурно-спортивної діяльності; екологічна оцінка ландшафтів та екологічна картографія спортивних парків та спортивних і фізкультурно-оздоровчих комплексів з їх «зеленими» зонами; розробка екологічних вимог до спортивних та фізкультурно-оздоровчих споруд, спортивних та фізкультурно-оздоровчих комплексів, спортивних парків, водойм, які використовуються для проведення фізкультурно-спортивних заходів тощо; розробка та оцінка екологічно безпечних технологій для забезпечення фізкультурно-спортивної діяльності; екологічна оцінка (екологічне інспектування) та експертиза територій та акваторій на відповідність екологічним вимогам проведення фізкультурно-спортивних заходів; екологічний менеджмент та маркетинг у сфері спорту та фізичної культури; екологічний аудит у фізкультурно-спортивній галузі [7, 8, 9].

Екологія фізичної культури і спорту - нова екологічна наука, проте в ній вже є певні розробки стосовно її основного екологічного закону, визначені основні принципи та правила [8].

Основним екологічним законом екології фізичної культури і спорту можна визначити закон екологізації всієї фізкультурно-спортивної діяльності. Закон декларує, що вся фізкультурно-спортивна діяльність повинна мати природоохоронне спрямування, не наносити шкоди навколишньому середовищу, живій природі та людині, сприяти покращенню екологічної ситуації у фізкультурно-спортивній галузі, а також і всьому природному середовищі [8, 9].

Основними принципами екології фізичної культури і спорту є: комплексність - як за змістом так і за напрямками практичної діяльності; інтегральність - інтегрує знання різних наук, в тому числі і екологічних; галузева спрямованість - як галузевої екологічної науки; природоохоронна спрямованість - спрямованість на охорону природи та стану довкілля, здоров'я людини (як соціально - біологічного виду, який входить до складу живої природи планети Земля) [8].

Як основні правила екології фізичної культури і спорту можна визначити: природоохоронну спрямованість фізкультурно-спортивної діяльності; екологічну безпеку фізкультурно-спортивної діяльності для стану довкілля, живої природи і людини [8, 9].

В методологічному плані екологія фізичної культури і спорту є розділом як екології так і науки про спорт та фізичну культуру, використовує наукові положення багатьох наук: біології, фізики, хімії, математики, інформатики, медицини тощо [8].

Необхідно відмітити, що екологія фізичної культури і спорту, як наука комплексна, синтетична використовує методи з різних наук: біології, хімії, фізики, екології, науки про спорт, методи медицини, соціології тощо [8].

Як кожна наука та напрямок практичної діяльності екологія фізичної культури і спорту має свої розділи, які рекомендується представити у навчальній програмі викладання дисципліни «Основи екології». З основних розділів (напрямків) екології фізичної культури і спорту можна виділити такі як:

а) загальні: загальні питання екології фізичної культури і спорту; місце екології фізичної культури і спорту серед інших екологічних наук;

б) спеціальні: екологічні чинники навколишнього природного середовища та їх значення в фізкультурно-спортивній діяльності; екосистеми та їх використання у галузі спорту та фізичної культури; глобальна зміна клімату та її значення для фізкультурно-спортивної діяльності; еколого - медичні аспекти екології фізичної культури і спорту (екологія харчування, ендекологія та екологічна медицина, медична екологія).

Особливе місце в екології фізичної культури і спорту займає проблема охорони навколишнього природного середовища та природоохоронної діяльності так як це є основним напрямком екологізації як фізкультурно-спортивної діяльності так і всієї галузі фізичної культури і спорту [8, 9].

У світі видається багато навчальних підручників та посібників для викладання положень екології, в тому числі і екології спорту [10 - 15].

Серед розділів цього напрямку в навчальній програмі дисципліни «Основи екології» рекомендується методологічно виділити такі як: загальні положення природоохоронної діяльності у сфері спорту; раціональне природокористування як

складова природоохоронної діяльності в галузі спорту; забезпечення екологічної безпеки як складової природоохоронної діяльності в сфері фізичної культури і спорту; екологічна реабілітація екосистем, які використовуються в спорті та в фізичній культурі; екологічний менеджмент як ринкова система керування (управління) природоохоронною діяльністю в галузі фізичної культури і спорту; екологічне (природоохоронне) інспектування у фізкультурно-спортивній галузі.

Висновки

1. Екологія фізичної культури і спорту повинна стати складовою системи екологічної освіти у ВУЗах фізичного виховання і спорту України.
2. В методологічному контексті екологію фізичної культури і спорту необхідно включити як складову (додаток) до курсу викладання дисципліни «Основи екології» (як базової дисципліни) у ВУЗах фізичного виховання і спорту України.
3. В навчальних програмах з дисципліни «Основи екології» необхідно навести, що екологія фізичної культури і спорту є складовою системи екологічної освіти у ВУЗах фізичного виховання і спорту України, а її основною метою як науки та сфери практичної діяльності є екологізація всієї фізкультурно-спортивної діяльності.

Література

1. Басков А.Я. Методология научного исследования / А.Я. Басков, Н.В. Туленков. – К.: МАУП, 2004. – 215 с.
2. Бобро Е. Теоретико-методологические подходы преподавания общемедицинских и экологических знаний в педагогических высших учебных заведениях / Е. Бобро, В. Коджебани // Педагогические науки: теория, история, инновационные технологии. – 2016. - №3(57). – С.55 - 62.
3. Левандо В.А. Экология спорта как раздел спортивной науки. Механизм развития эндозоологических патогенных факторов при спортивной деятельности / В.А. Левандо, Л.А. Калинин, Б.А. Емельянов // Вестник спортивной науки. - 2011. - №2.- С.50-54.
4. Полиевский С.А. Спортивная экология: учебник (бакалавриат) / С.А. Полиевский. – М.: Изд-во «ИНФРА-М», 2017. – 256 с.
5. Привалова Н.М. Преподавание экологии в технологическом университете / Н.М. Привалова, Е.Б. Крицкая, Ж.В. Капустянская, А.А. Процай // Успехи современного естествознания. – 2007. - №3. – С.60 - 61.
6. Про концепцію екологічної освіти в Україні. Рішення Колегії МОН України №13/6-9 від 20.12.2001 // Інформаційний збірник МОН України. – 2002. - №7. - С.3.
7. Цыганенко О. Научные основы концепции экологической безопасности спортивной деятельности в олимпийских видах спорта / О.Цыганенко, Н.Склярова, Л. Пурто, Л. Оксамитна // Наука в олимпийском спорте. – 2009. - №1. – С.55 - 61.
8. Цыганенко О.И. Экология физической культуры и спорта как наука и перспективы ее преподавания в вузах физического воспитания и спорта / О.И. Цыганенко, Н.А. Склярова // Физическое воспитание студентов. – 2012. - №5. – С.109 - 114.
9. Цыганенко О.І. Проблема підготовки фахівців з екології для фізкультурно – спортивної галузі. Шляхи вирішення / Цыганенко О.І., Першегуба Я.В., Склярова Н.А., Оксамитна Л.Ф. // Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова. – Серія 15. «Науково – педагогічні проблеми фізичної культури» / Фізична культура і спорт. – 2016. - Вип. 3(72)16. – С.152 – 156.
10. Berdus M. G. Sports ecological education and ecological sports / M G Berdus// Modern Olympic sports for all. - Warsaw, 2002. - P. 236 – 237.
11. Liberman M. Ecological management /M Liberman. –Cambridge: Cambridge university press. – 2004. - 207 p.
12. Olympic Games Impact (OGI) Study for the 2010 Olympic and Paralympic Winter Games. Pre - Games Results Report. – 2009. - 193 p.
13. The use of risk analysis to support dam safety decisions and management / Trans. of the 20-th Int. Congress on Large Dams Vol. 1. Q76. Beijing-China, 2000. – 896 p.
14. Niemelä J., Saarela S.-R., Söderman T., Kopperoinen L., Yli-Pelkonen V., Väire S., Kotze D. J. Using the ecosystem services approach for better planning and conservation of urban green spaces: a Finland case study // Biodivers. Conserv. 2010. — Vol. 19. — P. 3225—3243.
15. Ricotta C., La Sorte F. A., McKinney M. L., Pyšek P., Klotz S., Rapson G. L., Celesti-Grappo L., Thompson K. Phytoecology of urban alien floras. Journ. of Ecology, 2009. Vol. 97. Iss. 6, P. 1243—1251.

Ярмолюк О.В., Бойко Д.М.

Національний університет фізичного виховання та спорту України

ЕКОЛОГІЧНА ПЕРИОДИЗАЦІЯ СУЧАСНОГО ОЛІМПІЙСЬКОГО РУХУ

Здійснено тематичний аналіз статей в офіційних виданнях МОК, присвячених проблемі охорони довкілля при проведенні Ігор Олімпіад та зимових Олімпійських ігор. На основі даних контент-аналізу визначені кількісні та якісні показники висвітлення природоохоронної діяльності в офіційному виданні МОК «Олімпік ревію», що дозволило визначити нові тенденції в природоохоронній діяльності суб'єктів олімпійського спорту. Визначено новий етап в екологічній періодизації сучасного олімпійського руху та надано характеристику загальним рисам, притаманним кожному з зазначених етапів.

Ключові слова: екологічна періодизація, Олімпійські ігри, сучасний олімпійський рух.

Ярмолюк О.В., Бойко Д.М. Экологическая периодизация современного олимпийского движения. Проведен тематический анализ публикаций в официальных изданиях МОК, посвященных проблемам охраны окружающей среды при проведении Игр Олимпиад и зимних Олимпийских игр. На основе данных контент-анализа определены